

ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи Қодирзода Бахтиёр Бобомурод дар мавзӯи «Банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузори ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон: масъалаҳои назария ва амалия», ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 5.5.8. Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроии ҷазои ҷиноятӣ пешниҳод шудааст

Мубрамии мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ.

Мубрамияти мавзӯи таҳқиқот. Дар шароити муносири рушди давлатдорӣ миллии ва такмили низоми ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаҳои банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузори ҷиноятӣ аҳамияти махсуси назариявӣ ва амалӣ касб менамоянд. Равандҳои ҷаҳонишавӣ, рушди муносибатҳои ҷамъиятӣ, тағйирёбии шакл ва усулҳои содиршавии ҷиноятҳо, инчунин зарурати мутобиқ намудани қонунгузори миллии ба стандартҳои байналмилалӣ тақозо менамоянд, ки масъалаҳои сохтор, низом ва мазмуни қонунгузори ҷиноятӣ аз нав таҳлил ва такмил дода шаванд.

Қонунгузори ҷиноятӣ ҳамчун яке аз воситаҳои асосии танзими муносибатҳои ҷамъиятӣ ва ҳифзи арзишҳои конститусионӣ бояд дорои низоми мукамал, мантиқӣ ва ҳамоҳанг бошад. Дар ин замина масъалаи банизомдарорӣ меъёрҳои ҳуқуқӣ-ҷиноятӣ, муайян намудани ҷой ва нақши онҳо дар сохтори Кодекси ҷиноятӣ, инчунин таҳияи асосҳои илмии таснифи онҳо аҳамияти калон дорад. Мавҷудияти баъзе номувофиқатҳо ва такроршавии меъёрҳо дар қонунгузори ҷиноятӣ, мушкилоти татбиқи амалии онҳо ва зарурати такмили институтҳои Қисми умумӣ ва Қисми махсуси Кодекси ҷиноятӣ аз ҷумлаи масъалаҳои мебошанд, ки таҳқиқи илмиро талаб менамоянд.

Дар баробари ин, масъалаҳои категориябандии ҷиноятҳо, сохтор ва намудҳои таркиби ҷиноят, муносибати байни институтҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ ва таъсири онҳо ба амалияи ҳуқуқтатбиқкунӣ то ҳол дар илми ҳуқуқи ҷиноятӣ пурра ҳалли худро наёфтаанд. Дар амалияи ҳуқуқтатбиқкунӣ баъзан мушкилот вобаста ба тафсир ва татбиқи

меъёрҳои ҳуқуқӣ-ҷиноятӣ ба вучуд меоянд, ки ин ҳолат ба зарурати таҳқиқи амиқи илмии масъалаҳои мазкур асос мегузорад.

Муҳимияти мавзӯ инчунин дар он ифода меёбад, ки таҳқиқи асосҳои назариявӣ ва амалии банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузори ҷиноятӣ метавонад барои такмили сиёсати ҳуқуқии давлат, баланд бардоштани самаранокии мубориза бар зидди ҷинояткорӣ ва таъмини татбиқи дурусти қонунгузорӣ мусоидат намояд. Натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд ҳангоми такмили Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, инчунин дар раванди таълим ва таҳқиқоти илмӣ истифода гарданд.

Аз ин рӯ, таҳқиқи мавзӯи «Банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузори ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон: масъалаҳои назария ва амалия» аз ҷиҳати назариявӣ ва амалӣ мубрам ва саривақтӣ ба ҳисоб меравад.

Дар шароити ташаккул ва такмили низоми ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаи банизомдарорӣ, тасниф ва таҳқиқи меъёрҳои қонунгузори ҷиноятӣ аҳамияти хосаи назариявӣ ва амалӣ касб намудааст. Ислоҳоти пайвастаи қонунгузорӣ, рушди муносибатҳои ҷамъиятӣ, пайдоиши шаклҳои нави ҷинояткорӣ ва зарурати мутобиқ намудани қонунгузори миллӣ ба меъёрҳои байналмилалӣ тақозо менамоянд, ки масъалаҳои низоми ҳуқуқии ҷиноятӣ аз нигоҳи илмӣ бознигарӣ ва таҳқиқ карда шаванд. Маҳз аз ҳамин нуқтаи назар мавзӯи интихобнамудаи Қодирзода Бахтиёр Бобомурод мубрам, саривақтӣ ва дорои аҳамияти калони илмӣ ва амалӣ мебошад.

Диссертатсияи пешниҳодшуда ба омӯзиши ҳамаҷонибаи масъалаҳои банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузори ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон бахшида шудааст. Муаллиф дар доираи таҳқиқот масъалаҳои назариявии қонунгузори ҷиноятӣ, сохтор ва вазифаҳои меъёрҳои ҳуқуқӣ-ҷиноятӣ, масъалаҳои низомноксозии

институтҳои Қисми умумӣ ва Қисми махсуси Кодекси ҷиноятӣ, категорияҳои ҷиноят, таркиби ҷиноят ва хусусиятҳои сохтори онро мавриди таҳқиқ қарор додааст.

Дар муқаддимаи диссертатсия аҳамияти мавзӯ, дараҷаи омӯзиши илмӣ масъала, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, объект ва предмети таҳқиқ, асосҳои методологӣ ва аҳамияти назариявӣ амалии таҳқиқот мушаххас ва асоснок баён гардидаанд. Муаллиф дуруст таъкид менамояд, ки низоми қонунгузори ҷиноятӣ танҳо маҷмӯи меъёрҳо набуда, балки як сохтори мураккаби ҳуқуқӣ мебошад, ки робитаи мантиқӣ ва функционалии унсурҳои онро бояд таҳлил намуд.

Боби якуми диссертатсия ба асосҳои назариявии таҳқиқи қонунгузори ҷиноятӣ бахшида шудааст. Дар ин қисмат масъалаҳои матншиносии қонунгузори ҷиноятӣ, сарчашмаҳои умумии ҳуқуқи ҷиноятӣ ва сарчашмаҳои иҷтимоии Қисми махсуси ҳуқуқи ҷиноятӣ таҳлил гардидаанд. Муаллиф бо истифода аз усулҳои таҳлили мантиқӣ ва муқоисавӣ нишон медиҳад, ки матни қонунгузори ҷиноятӣ на танҳо хусусияти ҳуқуқӣ, балки хусусияти иҷтимоӣ ва забонӣ низ дорад. Аз нуқтаи назари илмӣ таҳлили сохторӣ ва забонии қонунгузори ҷиноятӣ яке аз дастовардҳои муҳими таҳқиқот ба ҳисоб меравад.

Дар доираи таҳқиқи сарчашмаҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ муҳаққиқ мавқеи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кодекси ҷиноятӣ, санадҳои байнал-милалӣ ва амалияи судиро мавриди таҳлил қарор додааст. Муаллиф дуруст қайд менамояд, ки низоми сарчашмаҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ бояд ба принципҳои қонуният, адолат ва инсонмеҳварӣ асос ёбад.

Боби дуюм ба масъалаҳои вазифаҳо ва сохтори меъёрҳои қонуни ҷиноятӣ бахшида шудааст. Дар ин қисмат муаллиф вазифаҳои қонунгузори ҷиноятиро ҳамчун воситаи ҳифзи муносибатҳои ҷамъиятӣ, таъмини тартиботи ҳуқуқӣ ва пешгирии ҷинояткорӣ таҳлил намудааст. Қайд кардан зарур аст, ки муҳаққиқ ба масъалаи муносибати низомнок нисбат

ба вазифаҳои қонунгузорию ҷиноятӣ диққати махсус дода, дурнамои такмили Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистонро пешниҳод кардааст.

Таҳлили сохтори меъёри ҳуқуқӣ-ҷиноятӣ низ яке аз қисматҳои пурмазмуни диссертатсия мебошад. Муаллиф унсурҳои асосии меъёрҳои ҳуқуқӣ-ҷиноятиро таҳлил намуда, хусусиятҳои гипотеза, диспозитсия ва санксияро дар меъёрҳои ҳуқуқӣ ҷиноятӣ мавриди омӯзиш қарор додааст. Дар баробари ин, муаллиф масъалаҳои мушкилоти сохтори баъзе меъёрҳои Кодекси ҷиноятиро нишон дода, роҳҳои такмили онҳоро пешниҳод менамояд.

Боби сеюм ба асосҳои назариявии низомноксозии институтҳои Қисми умумии қонуни ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон бахшида шудааст. Дар ин қисмат муҳаққиқ низоми институтҳои Қисми умумии ҳуқуқӣ ҷиноятиро аз нуқтаи назари категориявӣ ва сохторӣ таҳлил намудааст. Муаллиф ба хулоса меояд, ки институтҳои Қисми умумӣ бояд ҳамчун як низоми мукаммали ҳуқуқӣ баррасӣ гарданд, зеро байни онҳо робитаи мантиқӣ ва функционалӣ вуҷуд дорад.

Таҳлили асосҳои концептуалии сохтори Қисми умумии қонуни ҷиноятӣ низ ҷолиби диққат мебошад. Муаллиф масъалаҳои вобаста ба принципҳои ҳуқуқӣ ҷиноятӣ, мафҳуми ҷиноят, ҷавобгарии ҷиноятӣ ва ҷазоро аз нигоҳи назариявӣ таҳлил намуда, мавқеи худро нисбат ба такмили сохтори қонунгузорию ҷиноятӣ баён кардааст.

Боби чоруми диссертатсия ба масъалаи категорияҳои ҷиноят ва меъёрҳои ба категорияҳо ҷудо намудани ҷиноятҳо бахшида шудааст. Муаллиф мафҳум ва аҳамияти ҳуқуқии категорияҳои ҷиноятро таҳлил намуда, нишон медиҳад, ки таснифи дурусти ҷиноятҳо барои татбиқи одилонаи қонун аҳамияти калон дорад. Муаллиф инчунин таҷрибаи давлатҳои хориҷиро дар самти таснифи ҷиноятҳо таҳлил намуда, баъзе унсурҳои мусбати онро барои қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон қобили қабул медонад.

Яке аз қисматҳои назариявии муҳимми диссертатсия боби панҷум мебошад, ки ба модели назариявии таркиби ҷиноят бахшида шудааст. Дар ин қисмат муаллиф мафҳум ва сохтори таркиби ҷиноятро аз нуқтаи назари мавқеи «нормативистӣ» ва «объективистӣ» таҳлил менамояд. Муаллиф тавонистааст фарқият ва таносуби ин ду равиши илмиро нишон дода, мавқеи худро нисбат ба аҳамияти таркиби ҷиноят асоснок намояд.

Таҳлили намудҳои таркиби ҷиноят низ дорои аҳамияти назариявӣ мебошад. Муаллиф масъалаҳои таркиби моддӣ, формалӣ ва мухтасари ҷиноятро мавриди таҳқиқ қарор дода, хусусиятҳои ҳуқуқии онҳоро нишон медиҳад. Ин қисмат бо далелҳои илмӣ ва мисолҳои амалӣ асоснок гардидааст.

Боби шашуми диссертатсия ба асосҳои назариявии низомӣ-сохтории Қисми махсуси Кодекси ҷиноятӣ бахшида шудааст. Дар ин қисмат муҳаққиқ таҳлили низомӣ-сохтории Қисми махсуси Кодекси ҷиноятиро анҷом дода, методологияи сохтор, унсурҳо ва омилҳои ташаккули онро таҳлил кардааст. Муаллиф масъалаи ҷойгиршавии институтҳои ҳуқуқӣ-ҷиноятиро дар низоми Кодекси ҷиноятӣ мавриди омӯзиш қарор дода, пешниҳодҳои ҷолиби илмӣ ибраз намудааст.

Инчунин, дар диссертатсия институтҳои Қисми махсуси қонунгузории ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлил гардида, масъалаҳои мутобиқати онҳо ба талаботи муосир баррасӣ шудаанд. Муаллиф зарурати такмили баъзе институтҳои ҳуқуқӣ ҷиноятиро асоснок намуда, пешниҳодҳои мушаххаси илмӣ ва амалӣ пешниҳод кардааст.

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Қодирзода Бахтиёр Бобомурод таҳқиқоти мустақилонаи илмӣ буда, дорои навгониҳои муайяни илмӣ мебошад. Муаллиф тавонистааст як қатор масъалаҳои баҳсталаби назарияи ҳуқуқӣ ҷиноятиро таҳлил намуда, мавқеи илмӣ худро асоснок намояд. Хулосаҳо ва пешниҳодҳои муаллиф метавонанд ҳангоми

такмили қонунгузории ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, фаъолияти ҳуқуқтатбиқкунӣ ва таълими фанҳои ҳуқуқӣ истифода гарданд.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот дар рушди илмии ҳуқуқи ҷиноятӣ, таҳияи концепсияҳои нави низомноксозии қонунгузории ҷиноятӣ ва такмили фаҳмиши илмии меъёрҳои ҳуқуқӣ-ҷиноятӣ ифода меёбад. Аҳамияти амалии таҳқиқот бошад, дар имконияти истифодаи натиҷаҳои он ҳангоми такмили қонунгузорӣ, фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва таълими донишҷӯёни ихтисоси ҳуқуқшиносӣ зоҳир мегардад.

Ҳангоми таҳқиқот муаллиф аз доираи васеи адабиёти илмии ватанӣ ва хориҷӣ, санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, маводи амалияи судӣ ва сарчашмаҳои илмии муосир истифода намудааст. Ин ҳолат аз сатҳи баланди омодагии илмии муҳаққиқ ва муносибати ҷиддии ӯ ба таҳқиқот шаҳодат медиҳад.

Забон ва услуби баёни диссертатсия илмӣ, равшан ва мантиқӣ буда, сохтори қор ба талаботи қорҳои илмии сатҳи докторӣ ҷавобгӯ мебошад. Бобҳо ва зербобҳо пайдарпай ва бо ҳамдигар алоқаманд таҳия гардида, масъалаҳои гузошташуда бо далелҳои илмӣ асоснок шудаанд.

Дар баробари ҷиҳатҳои мусбат, дар диссертатсия баъзе масъалаҳои баҳсталаб низ мавҷуданд, ки метавонанд дар доираи муҳоҷисаҳои илмӣ такмил дода шаванд. Аз ҷумла, дар баъзе мавридҳо таҳлили муқоисавии таҷрибаи давлатҳои хориҷӣ метавонист васеътар бошад. Бо вучуди ин, чунин нуқсонҳо арзиши илмӣ ва амалии диссертатсияро коҳиш намедиханд.

Хулоса, диссертатсияи Қодирзода Бахтиёр Бобомурод дар мавзӯи «Банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузории ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон: масъалаҳои назария ва амалия» ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-июни соли 2021, №267) ва Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати диссертатсия (қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31-марти соли 2021, №3)

чавобгӯ буда, чихати сазовор гардидан ба дараҷаи илмии доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 5.5.8. Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ барои ҷимоя пешниҳод карда мешавад.

Роҳбари илмӣ: доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
профессори кафедраи криминалистика ва
фаъолияти экспертизаи судии факултети
ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Назаров А. Қ.

Суроға: 734023, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, м. Буни Ҳисорак
Тел.: (+992) 905886363

Имзои Назаров А.Қ.-ро тасдиқ мекунам:
Сардори РК ва КМ ДМТ
«20» май 2020

Шодихонзода Э.Ш.

Суроға: Ҳиёбони Рудақӣ, 17, ш. Душанбе, 734025,
Ҷумҳурии Тоҷикистон,
Телефон: (+992 -37) 221-62-25; (+992 -37) 227 -15-10
Факс: (+992-37) 227-15-10
Email: info@tnu.tj